

Raportti: Tahaton lapsettomuus vaikuttaa työkykyyn merkittävästi

Lapsettomien yhdistys Simpukka

26.4.2021

Johdanto

Tahaton lapsettomuus ja lapsettomuushoitojen läpikäynti vaikuttavat sekä työkykyyn että urasuunnitelmiin, selvisi Simpukan keväällä 2021 tekemästä työelämäkyselystä, Lapsettomuuskokemuksen ja -hoitojen psyykkinen kuormitus vaikuttaa usein jaksamiseen. Työelämän joustot ja psyykkinen turvallisuus lisäävät turvallisuutta.

Simpukka teki keväällä 2021 kyselyn tahattomasti lapsettomien kokemuksista työelämässä. Kyselyssä kartoitettiin syrjintäkokemuksia, lapsettomuuden koettuja vaikutuksia työkykyyn ja uraan, kokemuksia lapsettomuushoitojen ja työn yhdistämisestä sekä hyviä käytäntöjä työpaikoilla. Syrjintäkokemuksista on tuotettu erillinen raportti.

Taustatiedot

Kyselyyn vastasi 320 henkilöä, joista 98 % oli naisia. Valtaosa (62 %) vastaajista oli iältään 31–40-vuotiaita. Vastaajista alle 30-vuotiaita oli 22 prosenttia ja 41–50-vuotiaita 15 prosenttia. Vastaajia oli ympäri Suomen. Isoin joukko vastaajista tuli Uudeltamaalta (37 %), seuraavaksi eniten Pirkanmaalta (14 %), Varsinais-Suomesta (9 %) ja Pohjois-Pohjanmaalta (7 %).

Vastaajista enemmistö (66 %) työskenteli vakituudessa työsuhhteessa, ja 14 prosenttia kertoi olevansa määräaikaisessa työsuhhteessa. Pieni osa vastaajista oli tällä hetkellä poissa työelämästä esimerkiksi työttömänä, opiskelijana tai perhevapaalla.

Enemmistö vastaajista (57 %) ilmoitti ammattiryhmäkseen työntekijän. Seuraavaksi eniten vastaajissa oli ylempiä toimihenkilöitä (19 %) ja alempia toimihenkilöitä (13 %). Johtavassa asemassa ilmoitti olevansa 3 prosenttia vastaajista. Yrittäjinä ja opiskelijoina toimi yhteensä 4 prosenttia. Muutama ilmoitti olevansa maatalousyrittäjä, eläkeläinen, koti-isä, kotiäiti tai työtön.

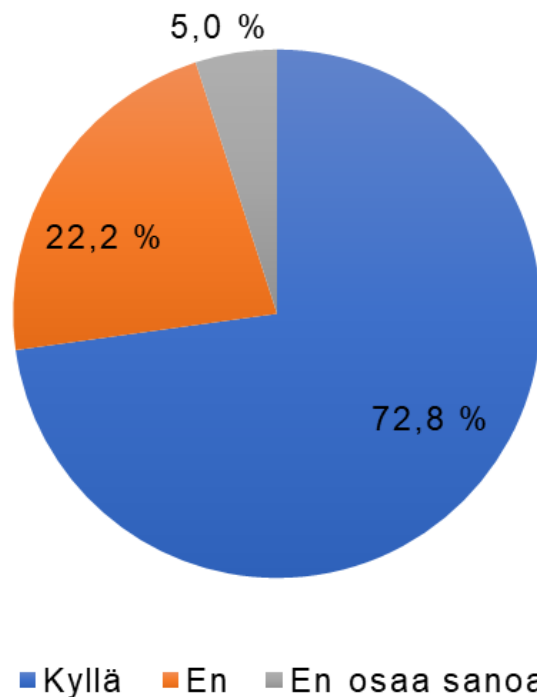
36 prosenttia vastaajista ilmoitti työnantajakseen kunnan tai kuntayhtymän ja 35 prosenttia yksityisen yrityksen. Vastaajista julkisessa yrityksessä työskenteli 8 prosenttia, valtiolla 6 prosenttia ja järjestöissä 6 prosenttia. Jonkin muun työnantajakseen ilmoitti 5 prosenttia vastaajista, ja omassa yrityksessään työskenteli 2 prosenttia vastaajista.

Joka neljäs vastaaja ilmoitti tekevänsä vuorotyötä, jolloin työvuorot sijoittuvat siis myös iltoihin, öihin ja viikonloppuihin.

Tahaton lapsettomuus koettelee työkykyä

Työelämäkyselyyn vastanneista 73 prosenttia koki tahattoman lapsettomuuden vaikuttaneen omaan työkykyynsä.

Kysymys 13: Koetko tahattoman lapsettomuuden vaikuttaneen työkykyysi?

Lapsettomuuden psyykkiset vaikutukset kuten stressi, mielialan vaihtelut, masennus, jatkuvat vastoinkäymiset ja pettymykset olivat vaikeuttaneet jaksamista ja työssä selviytymistä. Lapsettomuuden vaikutuksia työkykyyn tarkennettiin avoimissa vastauksissa.

"Aiemmin sopivilta tuntuvat omat työtehtävät tuntuvat liian vaikeilta. Pienetkin haasteet tuntuvat suurilta. Stressinsietokyky on alentunut. Henkinen energia on vähentynyt."

"En koe ikinä olleeni niin motivoitunut työssä kuin olisin voinut olla, jos en olisi kärsinyt näin suuresti omaan elämänhaluun vaikuttavasta ongelmasta. Olen aina pysynyt työkykyisenä masennuksesta huolimatta, mutta lapsettomuus vie järjettömästi kaistaa omista ajatuksista sekä työajalla että sen ulkopuolella."

"Akuutin surutyön aikana oli todella raskasta käydä töissä, kun illat kuluivat lähinnä itkien. Töissä oli vaikeaa olla näyttämättä surua. Toisaalta työssä ja työyhteisössä oli samaan aikaan hyvin kuormittavia asioita. Jos töissä olisi ollut parempi tilanne, niin se olisi voinut antaa voimia yksityiselämän kriisistä selviytymiseen. Olen ollut pidemmällä sairauslomalla uupumuksen ja masennuksen vuoksi."

Lapsettomuushoitojen aiheuttamat fyysiset oireet lisäsivät monilla entisestään kuormitusta tai ne aiheuttivat työkyvyttömyyttä. Hoitoihin pääsyn järjestäminen ja hoitojen läpikäynti mainittiin usein vastauksissa työkykyä haittaavana tekijänä.

"IVF hoidot (erityisesti piikitysvaihe) vaikuttaa siten, että en voi olla toimistolla sillä saan voimakkaita oireita niistä. Lisäksi keräilystä tulee sairauslomaa ja kun tulos on ollut huono, on se vaikuttanut omaan työkykyyn."

"Töiden suunnittelu on kärsinyt hoitojen aikataulusta ja epäonnistuneet hoidot ovat olleen psyykkisesti erittäin raskaita. Myös hoitojen ja lääkkeiden fyysiset sivuvaikutukset ja seuraukset ovat vaikuttaneet työssä jaksamiseen."

"Työtä on ollut välillä vaikea sovittaa yhteen hoitojen kanssa ja se on myös aiheuttanut lisästressiä."

Osa vastaajista kertoi, että omaan työkykyyn vaikutti se, että he tekivät työtä lasten, lapsiperheiden tai odottavien äitien kanssa, mikä tuntui kuormittavalta.

"Perheiden kanssa tehtävä työ ja lasten kanssa tehtävä työ on ollut välillä todella kipeää. Kun oma haava on tahaton lapsettomuus ja työssä kohtaa raskaana olevia äitejä, on vaatinut kovaa kuorta."

"Surua en ole juuri saanut käsitellä, joten on ajoittain vaikeaa kohdata haastavassa asemassa olevia perheitä työssä."

Vastaajista 28 prosenttia oli tehnyt työssään uudelleenjärjestelyjä tukeakseen työkykyään ja jaksamistaan tai edistääkseen lapsettomuushoitojen ja työn yhteensovittamista. Avoimissa vastauksissa mainittiin yleisimmin järjestelyinä osa-aikatyö, työvapaa tai opintovapaa, toiseen tehtävään vaihto ja työtehtävien uudelleenjärjestely tai keventäminen. Pieni osa vastaajista kertoi irtisanoutuneensa.

"Olen vaihtanut pois opettajan töistä sillä teki liian kipeää olla lasten kanssa koko ajan tietäen ettei välttämättä itse ikinä koe tuota."

"Kolmivuorotyö vaihtui pääasiassa ilta- ja yöpainotteiseksi, jotta aamupäivisin pääsi käynneille lapsettomuusklinikalle. Lopulta öitä vähennettiin uupumisen vuoksi. Esimiehet tulivat paljon vastaan työvuurossuunnittelussa."

"Tartuin kyllä hoitojen ja lapsettomuuden aikana hyvin pian mahdollisuuteen opiskella ja vähentää työtunteja. Työnteko oli sillä hetkellä niin kuormittavaa."

Työn ja lapsettomuushoitojen yhdistäminen kuormittaa

Avointen vastausten perusteella iso osa vastaajista oli kokenut työn ja lapsettomuushoitojen yhteensovittamisessa ongelmia. Työvuorojen järjestely, sijaisten etsiminen ja esimerkiksi palkattomien vapaiden pyytäminen poissaolojen järjestämiseksi koettiin hankalaksi tai kuormittavaksi. Joidenkin vastaajien lapsettomuushoidot järjestettiin niin pitkän matkan päässä, että vapaata oli järjestettävä useita tunteja tai kokonaisia päiviä. Osa taas kertoi, ettei työpaikalla ollut mahdollista saada muutamaa tuntia vapaaksi vaan ainoa mahdollisuus oli ottaa koko päivä palkatonta vapaata tai vuosilomaa.

“Lapsettomuuspoli toimii virka-aikana, eli samaan aikaan kuin itse olen töissä. Tämä on tarkoittanut poissaoloja, kertyviä töitä ja töiden uudelleenjärjestelyyn liittyvää lisätyötä.”

“Suurin ongelma on se, että ei ole mahdollista joustaa työajoissa ollenkaan. Esimerkiksi en voi olla poissa töistä edes tunnin verran, että pääsisin käymään nopeasti vaikka verikokeessa tai ultrassa. Joudun ottamaan joka kerta koko päivän palkatonta vapaata, ja sitäkin työnantaja moittii. Työnantajan mielestä nämä ”vapaaehtoiset” hoidot kuuluisi hoitaa työajan ulkopuolella esimerkiksi viikonloppuisin ja kesälomalla. Olen yrittänyt selittää hänelle, ettei se ole mahdollista.”

Lapsettomuushoitojen järjestäminen on tarkoittanut monille pakollista ”ulostuloa” tai vaihtoehtoisesti hoitojen salailua työpaikalla. Käytännössä voi olla pakollista kertoa hoidoista esihenkilölle tai lähimmille työtovereille, jotta tarvittavat poissaolot työstä järjestyvät. Osalle vastaajista hoidoista kertominen ei ollut tuntunut mahdolliselta, tai sen ei koettu kuuluvan työnantajalle.

“Kun asiaa on yrittänyt pitää salassa, on joutunut pieniä valkoisia valheita keksimään peitelläkseen lapsettomuushoidoista johtuvien poissaolojen syyt. Olen kuitenkin aina ottanut hoitoihin liittyvät poissaolotunnit liukumasaldesta ja pyrkinyt hoitamaan käynnit mm. lomien aikana.”

“Oma työnantajani on ollut joustava, mutta en ole kertonut miksi käyn lääkärissä kesken päivän. Olen kokenut salailun raskaaksi ja ahdistavaksi.”

“Esimieheni on jo ihmetellyt keskenmenopoissaoloa sekä kohdunulkoisen jälkeistä poissaoloa, mutta nämä syyt olen pimitänyt ja toimittanut sairauslomatodistukset suoraan palkkahallintoon. En halua kertoa esimiehelleni hoidoista tai raskaustoiveesta, pelkään syrjintää - työhaastattelussa minulta kyseltiin asiattomasti perhetilanteesta, molemmilla haastattelukierroksilla.”

Sairauslomaa psyykkisen kuormituksen vuoksi

Kaksi viidestä vastaajasta kertoi joutuneensa pitämään sairauslomaa tahattomaan lapsettomuuteen liittyvän psyykkisen kuormituksen vuoksi viimeisen viiden vuoden aikana. Sairauslomapäiviä raportoitiin vastauksissa päivästä 1,5 vuoteen. 90 prosenttia niistä, jotka olivat olleet sairauslomalla psyykkisen kuormituksen vuoksi, kertoivat, että työnantaja oli maksanut sairausajan palkkaa poissaolon ajalta.

”Oikea syy oli lapsettomuudesta johtuva kuormitus, mutta valehtelin suoraan syyksi muuta. Esimieheni mielestä lapsettomuus on omasta asenteestani johtuvaa. Jos asennoidun huonosti (mitä se tarkoittaakaan), en voi tulla raskaaksi. En halua kertoa hänelle enää mitään.”

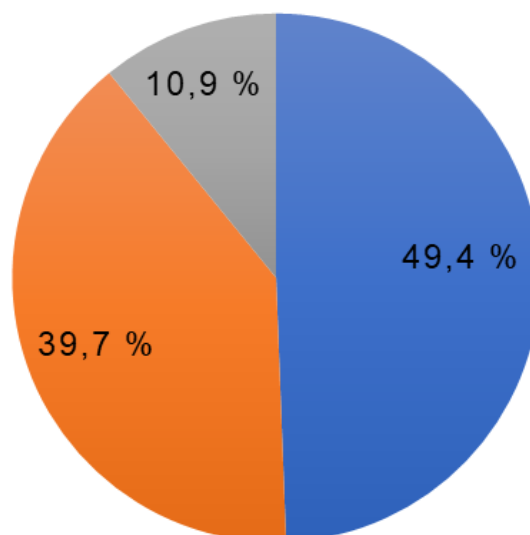
”Hain kipujen vuoksi sairauslomaa, vaikka todellinen syy oli totaalinen väsymys ja masennus.”

53 prosenttia vastaajista oli joutunut olemaan sairauslomalla lapsettomuushoitujen vuoksi. Sairauslomaa oli kertynyt 1–50 päivän välillä. Kolmelle neljästä oli maksettu sairausajalta palkkaa. Sairauspoissaoloissa oli vastausten perusteella käytetty oimailmoitusmenettelyä tai sairauslomatodistukseen oli merkitty sairausloman perusteeksi jotakin muuta kuin lapsettomuushoitoihin liittyvä syy. Muussa tapauksessa sairausajan palkkaa ei kenties olisi maksettu.

Urasuunnitelmat jäihin

Puolet vastaajista koki tahattoman lapsettomuuden vaikuttaneen omiin urasuunnitelmiin tai urakehitykseen. 40 prosenttia ei ollut kokenut vaikutuksia uraansa, ja 10 prosenttia ei osannut sanoa, oliko tahaton lapsettomuus vaikuttanut omaan urakehitykseen tai -suunnitelmiin.

Kysymys 15: Koetko, että tahaton lapsettomuus on vaikuttanut urasuunnitelmiisi tai -kehitykseen?

■ Kyllä ■ Ei ■ En osaa sanoa

Yleisesti vastauksissa korostui vaikeus suunnitella tulevaa sekä tarve ikään kuin jäädyttää uratilanne, vaikka toivoisi muuta. Lapsettomuus ja hoidot vievät todella paljon tilaa elämästä ja ajatuksista sekä kuormittavat taloudellisesti ja psyykkisesti. Kyselyyn vastanneet jännittivät työpaikan vaihtoa, koska lapsettomuushoitojen yhdistäminen voisi hankaloitua tai raskaus kenties alkaisikin pian.

"En ole uskaltanut hakea muita töitä, vaikka tämän hetkinen työ ei ole unelmatyöni. Tämän hetkinen työni on kuitenkin joustavaa ja vakituinen, pääsen käymään helposti lääkäriellä hoitojen aikana. Lisäksi koko ajan mietin, että mitä JOS tulenkin raskaaksi ja jätän siksi hakematta muita töitä. Tätä jossittelua on vain kestänyt yli 3 vuotta ja tuntuu, että elämä ja urasuunnitelmat valuvat hukkaan."

"En uskalla lähteä enää opiskelemaan sillä tarvitsemme rahaa lapsettomuushoitoihin ja mahdollisesti lapsen elättämiseen."

"En ole itse jaksanut ajatella omia uratoiveita ja uskaltanut vaihtaa suhteellisen helposti hallittavasta työstä sellaiseen, mikä olisi enemmän itse kiinnostanut. Työn sisältöä enemmän valinnoissa ovat korostuneet se, miten työssä on voinut tehdä etätöitä, järjestää omia aikatauluja ja joka on ollut stressittömämpi."

"En ole jaksanut panostaa uraan. Paradoksaalisesti ympäristö on tuntunut sitä odottavan lapsettomalta sinkulta. Että olisi sellainen lapseton sinkku uratykki. Lähes tuntemattomat ihmiset ovat tehneet oletuksia, ettei minulla ole lapsia, koska haluan tehdä uraa. Totuus ei voisi olla kauempaa siitä."

Toisaalta muutama vastaaja kertoi, että panostaminen uraan tuntui mahdolliselta, koska lasta ei kuulunut tai lapsitoiveesta oli luovuttu. Lapsettomuus antoi uskallusta edetä työssä.

"Aluksi kun oletin, että tulen lähiaikoina raskaaksi, jätin lisäkouluttautumisen myöhemmäksi. Kun raskaus ei alkanut ja lapsettomuushoidot alkoivat, uskalsin edetä kouluttautumisen suhteen kun lapsen saaminen tuntui kaukaiselta. Olen myös alkanut suunnitella alanvaihtoa, mikäli emme koskaan saa lasta."

Tieto lapsettomuudesta otetaan vaihtelevasti vastaan työpaikalla

Valtaosa kyselyyn vastanneista oli ottanut tahattoman lapsettomuuden puheeksi työpaikallaan jonkun tai useampien henkilöiden kanssa. 68 prosenttia oli ottanut lapsettomuuden puheeksi työkaverin kanssa, 59 prosenttia esihenkilön kanssa, 17 prosenttia työyhteisön kesken ja 7 prosenttia jonkun muun kanssa. 17 prosenttia vastaajista ei ollut puhunut kenellekään tilanteestaan.

Pääsääntöisesti tieto oli otettu hyvin vastaan ja lapsettomuudesta kertonut oli saanut tukea.

"Tieto on otettu hyvin ja ymmärtävästi vastaan. Esimieheni on ollut joustava ja kysynyt myös minulta suoraan jaksamiseen ja aikatauluihin liittyen, ja hän on ymmärtänyt, että hoidot olivat hetkellisesti suurin osa elämäni."

“Olen saanut ymmärrystä osakseni kun olen rehellisesti kertonut tilanteesta. Olen kokenut että tässä asiassa avoimuus on ollut todella tärkeää.”

“Hyvin. Olen ollut avoin asiasta koko ajan. Ja keskusteltu avoimesti miltä esimerkiksi lapsikeskustelut tuntuu puolin ja toisin. Tavallaan sovittu, että on ok keskustella niistäkin. Ymmärretään myös, vaikka omia lapsia ei ole, jotkut työvuoroitot ovat yhtä tärkeitä minullekin. Veljen lasten näkeminen, ystävien lasten näkeminen, kummilasten syntymäpäivät ym. Työvuoroissa olen saanut samat vaikuttamismahdollisuudet kuin lapsiperheetkin.”

Toisaalta osan kohdalla tiedon vastaanotto oli ollut ristiriitaista ja ennakoimatonta. Vastauksissa korostuu se, että suhtautumisen asiallisuudesta ja ymmärryksestä ei voi olla varma.

“Esimies oli empaattinen, mutta kykenemätön tekemään mitään konkreettista. Sillä ongelmaani ei oikeastaan vielä silloin tunnustettu työterveydessä.”

“Aiemmissa työpaikoissa esimies ottanut asian hyvin. Nykyinen esimies ei vielä tiedä, koska hoidoissa on nyt tauko. Kollegat ovat olleet yllättävän vähäeleisiä ottaen huomioon, että olen nykyään neuvolassa töissä. Olisin odottanut empaattisempaa suhtautumista ja myötäelämistä.”

“Työkavereiden kanssa nykyään asiasta on helppo puhua, koska he ovat siihen jo tottuneet. Mutta esimiehet eivät jotenkin varmaan halua puhua asiasta, tuntuu kuin lapsettomuus ja lapsettomuushoidot olisivat iso tabu josta ei haluta keskustella.”

“Esimieheni on tukenut ja ollut ymmärtäväinen tilanteessani. Ajoittain olen kuitenkin kokenut väheksyntää esim. että nyt on vain päästävä yli asiasta eli sairasloma ei aina helpota.”

Osan kohdalla tieto lapsettomuudesta tai hoidoista oli otettu vastaan neutraalisti tai sitä ei oltu erityisesti huomioitu. Lisäksi osa vastaajista oli kohdannut torjuvaa tai negatiivista suhtautumista tietoon.

“Asian on lähinnä nähty vaan aiheuttavan ongelmia ja lisätöitä esimiehelle. Työkaverikin harmitteli vain sitä miten hänellä on rankempaa töissä niinä päivinä, jolloin minä joudun olemaan poissa, ja hänen kanssaan työskentelee joku kokemattomampi.”

“Olen ollut kahdessa työpaikassa viimeisen viiden vuoden aikana. Toisessa olen avoimemmin puhunut lapsettomuudesta ja hoidoista. Tämä johti syrjintään, josta kirjoitin aiemmin. Seuraavassa työpaikassa en kertonut asiasta kenellekään.”

Joka kuudes ei ollut kertonut lapsettomuudesta tai lapsettomuushoidoista lainkaan työpaikallaan. Syiksi mainittiin pelko tiedon vaikutuksista etenemiseen tai työsuhteen jatkumiseen, epävarmuus suhtautumisesta ja kohtelusta. Osa kertoi kokevansa lisäksi häpeää tilanteestaan tai aiheen olevan niin herkkä ja henkilökohtainen, ettei halua puhua siitä töissä.

“Tuntuu liian henkilökohtaiselta ja pelkään, että vaikuttaa työsuhteen jatkamiseen, jos on tieto, että yritetään lasta.”

“Ilmapiiri ei ole ollut luottamuksellinen työkavereiden eikä esimiesten kanssa. Toisaalta olen ajatellut, että olen työpaikalla tekemässä töitä eikä yksityiselämäni kuulu sinne.”

“Se on sellainen suru ja häpeä jota en ollut valmis käsittelemään työyhteisön kesken. En olisi pystynyt puhumaan asiasta.”

“Uskon, että se saisi minut näyttämään heikolta. Ala, jolla olen on melko kova ja kilpailtu. Epäilen myös, ettei minulle tarjottaisi hyviä töitä, jos esihenkilöt alkaisivat epäillä, että minulle on tiedossa paljon poissaoloja fyysisten tai psyykkisten syiden takia tai että jäisin pian äitiyslomalle.”

Työterveyshuollosta haetaan apua

Kolmannes vastaajista oli hyödyntänyt työterveyshuollon palveluja tahattoman lapsettomuuden vuoksi. Työterveyshuollosta oli saatu työterveyspsykologin palveluja tai muuta keskustelutukea, läheteitä jatkotutkimuksiin, laboratoriokokeita, sairauslomaa ja ohjausta muihin palveluihin. Keskustelutukea saaneista iso osa mainitsi, että lapsettomuuteen liittyviä kysymyksiä ei oltu osattu kohdata. Vastauksissa korostui se, että apua toivottiin spesifisti lapsettomuuden psyykkisiin vaikutuksiin ja että koettiin tärkeäksi, että ammattilaisella olisi tietoa ja kyky kohdata näitä kysymyksiä.

“Kävin juttelemassa työterveyspsykologilla. Hän ei ollut lapsettomuusaiheesta yhtään perillä ja jouduin selittämään hänelle muun muassa hedelmöityshoitojen kulun. En tavannut häntä enää toiste. Lapsettomuuspolin kautta pääsin juttelemaan psykiatriselle sairaanhoitajalle, mistä oli paljon enemmän hyötyä.”

“Yhdestä työterveyspsykologista todella hyviä, sain paljon käyntejä hänelle ja keskusteluapu oli todella hyvää. Toisesta työterveyspsykologista huonoja, ei ymmärtänyt aihetta ollenkaan.”

“Melko huonoja kokemuksia. En ole työterveydestä juurikaan saanut ymmärrystä tai tukea. Keskenmenojen takia sairauslomaa hakiessa olen saanut yhden kerran empaattisen vastaanoton, muilla kerroilla reseptin rauhoittavia lääkkeitä tai pari päivää sairauslomaa, mutta ei esim. kysymystäkään siitä, että miten jaksan tai haluaisinko keskusteluapua.”

“Psykologilla kävin... ei apua ja tilanne oli kiusallinen kun psykologi oli itse raskaana.”

Joustot tukevat jaksamista

Simpukan työelämäkyselyssä kysyttiin, millaisia hyviä käytäntöjä vastaajien työpaikoilla on liittyen työn ja lapsettomuushoitojen yhdistämiseen. Useimmin mainittiin joustava työaika, etätöitä ja mahdollisuus aikatauluttaa ja sopia itse työpäiviensä sisällöstä myös kollegojen kanssa. Lisäksi hyvinä käytäntöinä mainittiin itsenäinen mahdollisuus sijoitella lomaa ja saldovapaita sekä hoitojen huomiointi työvuorosunnittelussa. Tärkeäksi koettiin myös esihenkilön tuki ja joustavuus sekä yleisesti ymmärrys lapsettomuuden kokemusta ja lapsettomuushoitoja kohtaan.

"On voinut omatoimisesti järjestellä töitä, on voinut käyttää saldovapaita polikäynteihin, esimies on ollut aidosti kiinnostunut ja elänyt hengessä mukana."

"Sovimme keskenämme menot."

"Olen saanut palkattomat kun olen niitä tarvinnut."

"Koska olen avoimesti kertonut tilanteesta esimiehelleni, hän on ottanut hyvin huomioon työvuorosunnittelussa hoitohin liittyvät menot, sekä myös henkisen jaksamiseni."

"Tiimikaverini ovat suhtautuneet asiaan ymmärtäväisesti ja pyrkivät auttamaan minua mahdollisuuksiensa mukaan, jotta pääsen irtautumaan työstä käyntejä varten. Jos en olisi kertonut lapsettomuushoidoista avoimesti, tuntuisi vaikeammalta järjestää poissaoloja, sillä mieltäisin vain että työkaverit pitävät jatkuvia poissaoloja heidän kiusaamisena. Kun he tietävät mistä on kyse, he ovat valmiita joustamaan ja auttamaan."

Toiveena paremmat vaikutusmahdollisuudet

Joustavuuden parantaminen lisäämällä työajan joustoja, etätöitä, osa-aikatyötä ja parempia vaikutusmahdollisuuksia omasta työstä koettiin tärkeimmäksi tavaksi tukea työntekijöitä.

Lisäksi koettiin tärkeäksi kasvattaa lapsettomuustietoisuutta ja ymmärrystä, parantaa asenne- ja keskusteluilmapiiriä sekä empaattista ja sensitiivistä kohtaamista. Myös työpaikan arkipuheessa toivottiin huomioitavan, että joukossa on lapsettomia työntekijöitä, jolle jatkuva puhe lapsista voi olla raskasta.

Rakenteellinen turva mainittiin useissa vastauksissa. Vastauksissa toivottiin esimerkiksi yhdenvertaista kohtelua perhetilanteesta riippumatta, sairausajan palkan turvaamista, oikeutta käydä hoidoissa työajalla, selkeiden sääntöjen ja käytäntöjen luomista ja työterveyshuollon tukea.

Yhtenä toiveena toistui lapsettomuusklonikoiden käytäntöjen joustavoittaminen aukioloaikoja laajentamalla ja mahdollisuus vaikuttaa omiin vastaanottoaikoihin.

"Lapsettomuushoitujen osalta tulisi olla olemassa jonkinlaiset reilut säännöt. Omalla työpaikallani sairausloman palkallisuus on saattanut mennä ns. naamakertoimen mukaan, mikä ei ole ollenkaan reilua. Loma-aikoja järjestettäessä olisi mukava kokea, että voi itsekin olla hyvällä omallatunnolla lomalla heinäkuussa, vaikka ei olekaan lapsia. Reilu kohtelu olisi tärkeää. Usein työajoissa joustetaan pienten lasten vanhempien kohdalla, mutta samanlaista joustoa tarvitaan myös lapsettomien kohdalla."

"Toivoisin, että työvuoroja olisi mahdollista järjestellä niin, että lapsettomat pääsevät lapsettomuushoitoihin ilman ongelmia. Olisi myös hyvä, jos työpaikan johto jollain tavalla toisi esille sen, että tällaiset asiat eivät ole ongelma, jotta asia olisi helpompi ottaa heidän kanssaan puheeksi. Sitä kun ei koskaan tiedä, miten kukakin asiaan suhtautuu."

"Pitäisi puhua työn ja muun elämän, ei työn ja perheen yhteensovittamisesta. Siinä olisi hyvä alku."

Johtopäätökset

Tahaton lapsettomuus kokemuksena on psyykkisesti kuormittava ja aiheuttaa pitkäaikaista stressiä. Kyselyn perusteella tahaton lapsettomuus voi heikentää myös työkykyä. Vastaajista kaksi viidestä oli ollut sairauslomalla tahattomaan lapsettomuuteen liittyvän psyykkisen kuormituksen vuoksi ja yli puolet lapsettomuushoitojen vuoksi. Puolet vastaajista kertoi tahattoman lapsettomuuden vaikuttaneen urasuunnitelmiinsa tai -kehitykseensä.

Työn ja lapsettomuushoitojen yhteensovittaminen on kyselyinkin perusteella usein hankalaa ja aiheuttaa stressiä. Lapsettomuushoidoista kertominen työpaikalla voi olla välttämätöntä hoitojen järjestämiseksi, mutta kertominen on riski, koska tiedon vastaanotosta ei voi olla varma. Monia pelottaa hoitoihin pääsyn järjestymisen lisäksi myös se, vaikuttaako tieto työn jatkumiseen, työssä etenemiseen tai kohteluun. Lainsäädäntö ei anna erityistä suojaa lapsettomuushoitoja tarvitsevalle. Työpaikoilla ei yleensä ole myöskään kirjattuja käytäntöjä, jotka ohjaisivat toimintatapoja työntekijän tarvitessa lapsettomuushoitoja.

Joustavuuden ja omien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen työssä tukisi parhaiten tahattomasti lapsetonta sekätyötä ja lapsettomuushoitoja yhdistelevää työntekijää. Lapsettomuustietoisuuden parantuminen ja lapsettomuuden psykososiaalisten vaikutusten tunnistaminen myös työelämässä olisi tärkeää, jotta käytäntöjä työkyvyn tukemiseksi voitaisiin kehittää.

Tahatonta lapsettomuutta kokevan työntekijän työkyvyn tukemiseksi:

1. Työn ja perheen yhteensovittamisen käytäntöjen on oltava myös lapsettomien ja lasta toivovien perheiden oikeus. Erilaiset joustot kuten joustava työaika, osa-aikatyö, etätyö ja työtehtävien keventäminen määräaikaaisesti ovat tärkeitä työkyvyn tukemiseksi.
2. Lapsettomuushoidoista aiheutuvan työkyvyttömyyden ajalta on maksettava sairausajan palkkaa.
3. Lapsettomuushoidot on rinnastettava raskauteen tasa-arvolaisissa, ja niitä on koskettava samanlainen syrjinnän kieltävä lainsäädäntö kuin raskautta.
4. Kun työntekijä kohtaa kriisin tai pitkäaikaista psyykkistä kuormitusta, on työkyvyn tukemiseen löydettävä uudenlaisia keinoja työpaikoilla ja työterveyshuollossa.